

ется важность сохранения прагматического потенциала таких сообщений в процессе их перевода на украинский язык.

Ключевые слова: перевод фразеологизмов, политический дискурс, стратегии дискредитации, эквивалент, аналог.

A. Hryhorash, Master's Degree Stud.
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Translation strategies for phraseological units with negative connotation in the English political discourse

The article focuses on functions and meaning of phraseological units with negative connotation in English political discourse. The article deals with studying of the importance of preservation their pragmatic potential of these messages while their interpreting in Ukrainian.

Keywords: translation of phraseological units, political discourse, discrediting techniques, equivalent, analog.

УДК 81'27

К. М. Грицайчук, студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

СОЦІОЛІНГВАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНИ У ФРАНЦУЗЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ В 2013 РОЦІ

Статтю присвячено дослідженню лексико-стилістичних особливостей та функціонування соціолінгвальної репрезентації України на матеріалі французької преси. У роботі розглянуто поняття соціолінгвальної репрезентації, а також надано характеристику соціолінгвальній репрезентації України в контексті різних тематичних сфер.

Ключові слова: соціолінгвальна репрезентація, репрезентаційна парадигма, концепт, теорія соціальних репрезентацій.

Мова і свідомість людини тісно пов'язані з її соціальним буттям. Мова – це і інструмент комунікації, і спосіб осягнення світу, і потужний механізм соціального впливу. Особливо ефективно цей вплив здійснюється через засоби масової інформації. Грамотно підібрані лексико-стилістичні конструкції здатні вплинути на свідомість реципієнта, змінивши його поведінку.

Розташована на зламі соціології, психології та лінгвістики, соціолінгвістика, зі свого боку, сприяє глибшому розумінню стереотипів європейців щодо України. Аналіз соціо-лінгвальної репрезентації України у французьких медіа, заснований на теоріях С. Московічі, Ж-К. Абрика, Д. Жоделе та П. Моліне, та подальша інтерпретація його результатів можуть сприяти покращенню сприйняття нашої держави у світі, що і зумовлює **актуальність** даної роботи.

Метою роботи є дослідження соціолінгвальної репрезентації України у французькому медійному просторі у 2013 році, виділення її основних характеристик та закономірностей функціонування.

Наукова новизна роботи зумовлена тим, що, попри перспективність досліджень у даному напрямку, соціо-лінгвальна репрезентація України на сьогоднішній день не є достатньо вивченою і потребує подальшого аналізу.

Об'єктом дослідження є французький медійний дискурс, а **предметом** – соціо-лінгвальна репрезентація України у французькому медійному просторі в 2013 році.

Матеріалом дослідження слугував електронний архів газети "*Le Monde*", звідки методом суцільної вибірки було відібрано 240 статей, де траплявся топонім "Україна".

За визначенням Т.В. Угрин, **соціо-лінгвальна репрезентація** – це "виражена у мовленні соціокогнітивна конструкція, що відтворює елементи оточуючого середовища, поділяється та колективно створюється членами певної людської спільноти з метою освоєння зовнішнього світу" [2, с. 147].

"Поняття-перехрестя" за В. Дуаз [4, с. 81], наділене "наскрізним статусом" за Д. Жоделе [5, с. 41], термін "соціальна репрезентація" було введено до наукового обігу на межі XIX–XX століть Емілем Дюркгеймом, французьким соціологом. Термін "соціальна репрезентація" вперше з'явився у його праці "Правила соціологічного методу" (1895) [2, с. 142]. Е. Дюркгейм пропонує його для пояснення різноманітних феноменів соціологічної сфери. Ідея Дюркгейма базується на думці про те, що суспільство представляє своєрідну єдність, яка за своєю суттю є дечим більшим, ніж проста сукупність всіх індивідуумів, які його склада-

ють. Звідси висновок про те, що певні форми "колективної думки" не зводяться до сукупності індивідуальних думок [6, с. 10].

У 1961 році соціо-психолог Серж Московічі звертається до ідей Дюркгейма у своїй праці "Психоаналіз; його образ та його публіка". Він оформлює концепцію Дюркгейма у завершену теорію. На його думку, соціальні репрезентації – це прості форми знання, метою яких є організація поведінки та комунікації.

Після появи теорії Московічі з'явилися і інші визначення "соціальної репрезентації". Наприклад, для Д. Жоделе, вони є "формою соціально розробленого та поширеного знання, що має практичну мету і сприяє створенню спільної реальності у соціальному колективі". Вона наполягає на практичному характері цього знання: "Репрезентація слугує для того, щоб впливати на світ та інших" [5, с. 43–44].

На думку Т.В. Угрин, на сьогоднішній день поняття репрезентації визначається через його функцію посередника між індивідумом та світом, що його оточує: "Метою існування репрезентації є відтворення на іншому рівні завдяки певним понятійним заміникам відсутньої поведінкової або концептуальної реальності" [2, с. 145].

Поняття "репрезентації", яке постало із соціології та соціальної психології, стало віднедавна наскрізним концептом, з яким ми зустрічаємося у різних галузях знань про людину та суспільство, і яке набуло у соціолінгвістиці першочергового теоретичного значення [3, с. 17].

Наше ставлення до того чи іншого реального об'єкта базується лише на тому, яким ми його уявляємо [6, с. 5]. Для того, щоб створити образ необхідно установити зв'язок між своїми власними намірами, поширюваною інформацією та переконаннями тих, для кого цей образ створюється.

Теорія соціальних репрезентацій, власне, і пояснює те, яким чином формується цей образ, на яких психологічних механізмах він базується та яким чином сприймається, адже репрезентації є системами інтерпретації соціального середовища [6, с. 6–7].

У нашому дослідженні запропоновано аналіз функціонування соціо-лінгвальної репрезентації топоніму "Україна" та її лекси-

ко-стилістичні особливості на основі кількісного та якісного аналізу корпусу матеріалів.

Кількісне дослідження показало, що в 2013 році події в Україні викликали жвавий інтерес у французькій пресі. Головна увага журналістів була прикута до еволюції стосунків України з Європейським Союзом (33 %) та Росією (27 %), а також перебігу української кризи (32 %). Крім названих вище, топонім "Україна" фігурував також у статтях, присвячених спорту, секс-індустрії та феміністичному угрупованню "*Femen*", екологічним проблемам, проблемі корупції та низького рівня життя, сільському господарству.

Проводячи аналіз присвячених Україні матеріалів, ми звернули увагу на синтаксичну особливість репрезентації України: іменник "Україна" майже в половині випадків супроводжується поширеними відокремленими прикладками. Нами було встановлено, що ці прикладки розподіляються за наступними принципами: геополітичний, історичний та за станом економіки.

Геополітичний принцип орієнтується на розташування України по відношенню до Європи та Росії. За цим принципом ми виділяємо такі прикладки: *Pays de l'Est* (країна Сходу), *Région marginale* (маргінальний регіон), *La voisine slave de la Russie* (слов'янська сусідка Росії).

З точки зору *політико-економічного підходу* акцент робиться на заплутаності українського політичного життя та статусі країни з економікою, що розвивається. Наприклад: *Pays compliqué* (заплутана країна), *Pays émergent* (країна з економікою, що розвивається), *Pays pauvre* (бідна країна), *Pays en voie de développement* (країна з економікою, що розвивається).

Історичний принцип передбачає прикладки, які посилаються на минуле України, зокрема – її перебування у складі колишнього Радянського союзу. Для того, щоб зазначити цей минулий стан, використовуються різноманітні мовні засоби: прикметник *ancien* (колишній): *ancienne république soviétique* (колишня радянська республіка); префікси латинського походження *ex-* та *post-*, які мають значення "колишній": *république ex-soviétique* (колишня радянська республіка), *état post-soviétique* (пострадянська держава). Цікаво, що варіант з префіксом *ex-* є більш поширеним.

Надалі пропонуємо розгляд соціо-дискурсивної репрезентації України в тематичному аспекті, в межах якого ми умовно виділили такі тематичні блоки: стосунки між Україною та Росією, стосунки між Україною та Європейським Союзом, українська революція, сільське господарство, спорт.

1. Стосунки між Україною та Росією

У 2013 році стосунки України з Росією змінилися від максимального зближення та залежності української сторони на початку року до конфронтації та конфлікту в грудні. Ці стосунки розкриваються через такі образи:

(1) Україна як головний партнер, близький друг Росії. Росія визначалася як "стратегічний партнер України" (*partenaire stratégique*), "сусід та основний економічний партнер" (*voisin et principal partenaire commercial*). Крім того, Росію по відношенню до України визначають через клішований перифраз *le grand frère* (старший брат), а також було зазначено, що "українці та росіяни живуть душа в душу" (*les Ukrainiennes et les Russes filent le parfait amour*). Україна та Росія визначаються за допомогою перифразу "слов'янські сестри" (у матеріалі дослідження було представлено 2 варіанти: *les sœurs slaves, les cousines slaves*).

(2) Україна як колишня колонія Росії. Так, по відношенню до Росії Україна визначається як її "колишній сателіт" (*ancien satellite*) та "Малоросія" (*la Petite Russie*), а євроінтеграція сприяє баченню України через російську призму як *épouse frivole et infidèle* (легковажної та невірної дружини).

(3) Україна як залежна від Росії держава. Залежність України висловлювалося за допомогою синонімічних іменників *dépendance* (залежність), *la contrainte* (вимушена залежність), часто вживаного звороту *sous pression* (під тиском), а також фразеологізму *pieds et poings liés* (зв'язаний по руках і ногах).

(4) Україна як жертва російської агресії. Цей образ створювався за рахунок використання мілітаристської лексики: Росія хоче "знищити" (*liquider*) паростки української демократії, веде з Україною "торгівельну війну" (*la guerre commerciale*) та "холодну війну" (*la guerre froide*), "погрожує" (*menace*) та застосовує газ як "зброю" (*arme du gaz, gaz russe, arme ultime de Moscou*).

Стосунки між Україною та Росією характеризуються високим ступенем амбівалентності і еволюціонують від суцільної взаємодії на початку року до глибокого конфлікту у грудні 2013 року, про що і свідчать зміни у репрезентації України у французькій пресі.

2. Стосунки між Україною та Європейським Союзом

Стосунки України з Європейським Союзом розвивалися в контексті очікування на підписання угоди у Вільнюсі про Асоціацію з Європейським Союзом, і саме в таких умовах формувалися виокремлені нами когнети (= складові репрезентації).

(1) Важлива геополітична одиниця. Завдяки своєму розташуванню між Європою та Росією, Україна є важливим стратегічним партнером Європи, яку остання хотіла б бачити своїм союзником. Україна є "важливим геополітичним питанням" (*question géopolitique importante*), "найважливішою з шести країн східного партнерства" (*le plus important de six pays du partenariat oriental*), "ведучим регіоном" (*région phare*). Європа усвідомлює буферну роль України між Західною та Східними цивілізаціями та відводить їй роль "мосту між ЄС та Росією" (*pont entre L'UE et Russie*).

(2) Держава у стані соціально-економічного занепаду. Україна описується як країна в стані "соціального занепаду" (*pays en détresse sociale*), держава, що застрягла між минулим та сучасністю (*un pied dans la modernité, l'autre dans le passé*), де *la loi se plie et se tord* (закон згинається та прогинається), *pays déprimé* (пригнічена країна), *en dépression démocratique profonde* (в глибокій демократичній депресії).

(3) Ненадійний партнер. Ми звернули увагу на сумніви ЄС щодо серйозності намірів Києва у євроінтеграційних прагненнях. Ці сумніви знайшли своє вираження як на лексичному, так і на синтаксичному рівнях. Ставлення України до ЄС характеризується як "флірт Києва з Брюсселем" (*flirt de Kiev avec Bruxelles*). Сумніви також висловлюються у таких конструкціях:

(a) "*L'Ukraine pourrait signer un accord d'association...*" – Україна, можливо, підпише угоду про асоціацію. Теперішній час умовного способу дієслова "*pouvoir*" застосовується у пресі для висловлення непевності, сумніву у наданій інформації.

(б) "*Si Kiev veut obtenir la signature d'un accord d'association et de libre-échange avec UE...*" – Якщо Київ хоче підписати угоду про Асоціацію з ЄС... Ця конструкція є підрядною частиною умовного речення з умовним "si", а умовне речення за своєю природою передбачає альтернативу.

3. Українська революція

Євромайдан (або ж Єврореволюція, Революція гідності та Українська революція) постав на сторінках французької преси під загальною назвою *la crise ukrainienne* (українська криза).

Саме з початком Української революції у пресі, як це видно на прикладі досліджуваної нами газети *Le Monde*, топонім "Україна" перестав стосуватися винятково владної верхівки та офіційного уряду, а поширився і на народ, який проти цього уряду протестував. Наприклад:

1. *L'Ukraine est un état pseudo-démocratique*. В цьому контексті поняття "Україна" поширюється на владу, яку Європа засуджує. Проявляється це також в оцінній лексиці, яка вживається для характеристики дій урядовців. За матеріалами газети, протестувальників було розігнано *violemment* (жорстоко) та *abruptement* (брутально).

2. *L'Ukraine proteste contre le régime d'Ianoukovitch*. Тут "Україна" використовується для позначення населення, яке виступає проти влади.

4. Феміністичний рух "Femen"

Соціо-лінгвальна репрезентація України в даному контексті створюється учасницями руху "Femen".

(1) Країна із застаріло-патріархальним ладом. З їхніх слів, Україна є *la dictature* (диктатурою), *pays patriarcal* (патріархальною країною).

(2) Країна, де розквітає секс-туризм. За рівнем розвитку секс-індустрії активістки характеризують Україну за допомогою перифразу *la nouvelle Thaïlande* (новий Таїланд), що є алюзією на Таїланд як найпопулярніше у світі місце з надання сексуальних послуг, куди приїжджають відвідувачі з усіх континентів:

L'Ukraine, c'est la nouvelle Thaïlande, et le phénomène progresse (*Le Monde*, 7/03/2013).

5. Сільське господарство

Україна розглядається як колишня житниця Європи та Радянського Союзу. Цей образ створюється завдяки перифразам *Ancien grenier à blé de l'Europe* – колишня житниця Європи; *Ancien grenier de l'ex-URSS* – колишня житниця колишнього СРСР. Крім того, підкреслюється сільсько-господарський потенціал регіону за допомогою прикметника *riche* (багатий): *région riche* – багатий регіон. Акцент на багатстві краю робиться завдяки порівнянню з Ельдорадо (*Eldorado*) – зрозумілим для європейця символом процвітаючої території.

6. Спорт

Українська футбольна команда цікавила французів у контексті відбіркових матчів до Чемпіонату Світу з футболу 2014 року. На шпальтах французьких газет Україна характеризується як *adversaire difficile* (складний суперник). Для посилення експресивності використовуються також фразеологічні одиниці. Наприклад, *un adversaire à ne pas prendre de haut* (суперник, до якого не варто ставитися зверхньо).

Аналіз виокремлених вище тематичних блоків дозволив нам виділити такі лексико-стилістичні особливості соціо-дискурсивної репрезентації України в контексті зазначених подій.

(1) Набула поширення значна кількість неологізмів, які містять у собі частинку *euro-*, до яких належать: *Euromaydan* (Євромайдан), *euroromantique* (євроромантик), *euro-révolution* (єврореволюція), а також уже існуючих слів, на кшталт *proeuropéenne* (проєвропейський).

(2) Мова французької публіцистики збагатилася також запозиченнями з української мови, які сприяють наближення французького читача до українською дійсності та позначають специфічні явища, які існують на наших теренах. Наприклад: *siloviki* (силовики) – підконтрольні режиму збройні сили, які застосовуються для розгону мирних демонстрацій; *titushkis* (тітушки) – проурядові військово-спортивні бандитські групування, основним завданням яких є вчинення погромів та провокацій; *apparatchik* (апаратчик) – запозичення з російської мови періоду СРСР, що застосовується для характеристики корумпованого чиновника із радянською моделлю мислення. Вживається для характеристики В. Януковича.

(3) Потреба характеристики української дійсності сприяла також утворенню певної кількості семантичних кальок, тобто запозичення переносного значення слова чи виразу. Наприклад, словосполучення *aide fraternelle* (братська допомога) в контексті української кризи набуває нового значення. Це кліше використовується для позначення сукупності дій Росії, спрямованих на утримання України у своїй сфері впливу. Слова *clan* (клан) та *famille* (сім'я) набули значення "клан" та "сім'я" Януковича – терміни, які слугують для визначення злочинної мережі, створеної Віктором Януковичем в українському політикумі.

(4) Кризові, дефективні явища в українській соціо-політичній системі зазначеного періоду виражаються також за допомогою медичних метафор. Наприклад:

...*pour éviter une contagion de l'instabilité* (*Le Monde*, 12/12/2013)
– ... щоб уникнути **зараження** нестабільністю;

Таким чином, у ході нашого дослідження ми з'ясували, що соціо-лінгвальна репрезентація України у французькій пресі в 2013 році була заснована на стереотипових образах, пов'язаних із її радянським минулим та соціально-економічним становищем, однак наприкінці 2013 року почали з'являтися нові, проєвропейські погляди на Україну.

Крім того, в контексті революційних подій, які розпочалися після того, як угоду про асоціацію з Євросоюзом підписано не було, соціолінгвальна репрезентація України збагатилася значною кількістю неологізмів, метафор, запозичень з української та російської мови, які вживаються для наближення франкомовного читача до української реальності.

Перспективність нашого дослідження полягає у можливості подальшого аналізу соціолінгвальної репрезентації України протягом тривалішого часу та виокремлення її центральних і периферійних елементів.

Стаття надійшла до редакції 28.04.15

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу: Навч. Посібник / В. В. Москаленко – К.: Центр учбової літератури. – 2007, 448 с.

2. Угрин Т. В. Поняття соціо-дискурсивної репрезентації та його основні характеристики / Т. В. Угрин // Мовні і концептуальні картини світу. – 2013. – Випуск 46, частина 4. – С. 141–148.

3. Boyer H. De l'autre côté du discours. Recherches sur le fonctionnement des représentations communautaires / Henri Boyer – Paris: L'Harmattan, 2003. – 125 p.
4. Doise W., Moscovici S. Les décisions en groupe / S. Moscovici, W. Doise. – Paris : Presses Universitaires de France, 1985. – 296 p.
5. Jodelet D. Les représentations sociales / D. Jodelet. – Paris : PUF. – 188 p.
6. Moliner P. Images et représentations sociales de la théorie des images sociales / Pascal Moliner. – Grenoble : PUG, 1996. – 276 p.

К. М. Грицайчук, студ.
Институт Филологии КНУ им. Тараса Шевченко, г. Киев

Социолингвальная репрезентация Украины во французском медийном дискурсе в 2013 году

Статья посвящена исследованию лексико-стилистических особенностей и функционированию социолингвальной репрезентации Украины на материале французской прессы. В работе рассматривается понятие социолингвальной репрезентации, а также дается характеристике социолингвальной репрезентации Украины в контексте разных тематических сфер.

Ключевые слова: социолингвальная репрезентация, репрезентационная парадигма, концепт, теория социальных репрезентаций.

К. Hrytsaichuk, Stud.
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Socio-lingual representation of Ukraine in the French media discourse in 2013

This article is devoted to the analysis of lexical and stylistic particularities and functioning of the socio-lingual representation of Ukraine in the French media. This work studies the notion of the socio-lingual representation and characterises socio-lingual representation of Ukraine in different thematic fields.

Keywords: socio-lingual representation, representational paradigm, concept, theory of social representations.

УДК 821.10/03

М. В. Гриценко, асп.
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

КРОСОВЕР-ЛІТЕРАТУРА В ПЕРЕКЛАДІ ТА ЇЇ ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

Стаття присвячена дослідженню впливу цільової аудиторії на вибір перекладацьких стратегій у ситуації перекладу кросовер-літератури.